

Klassiker-stafet

Psykologer fortæller om en bog,
der gjorde en forskel for deres virke.

Søren Kierkegaard (1849):
Sygdommen til Døden

Af: Susanne Ploug Sørensen, ph.d.,
cand.pæd.psych.aut og Master i
Søren Kierkegaard.

I sin tid, da jeg som psykologistuderende kæmpede med Søren Kierkegaards *Sygdommen til Døden*, tænkte jeg, at det var sådan noget krævende stof, man kunne beskæftige sig med, når man engang blev gammel og havde tid nok. Nu er tiden så kommet – eller rettere den kom for nogle år siden, da jeg deltog i et kursus om Kierkegaard og Coaching hos Pia Søltoft og Reinhard Stelter på Københavns Universitet. Det blev begyndelsen på et lidenskabeligt kærlighedsforhold til Kierkegaards omfattende forfatterskab om liv og død og alt det, der ligger derimellem. Det er tro, håb og kærlighed, det er tålmodighed, forførelse, skyld, skam,

synd, fantasi, nysgerrighed, vilje, angst og fortvivlelse, længsel, Gud, hysteri, trods, magelighed, frihed, tvivl, resignation, bevidsthed, kvinder, ånd og selvet for ikke at glemme ægteskabet, demokratiet, folkekirken og meget, meget andet.

Teksterne har udfordret mig til to masterafhandlinger om Kierkegaards psykologi med planer om at skrive en bog om Kierkegaards eksistenspsykologi – for psykologer. For Kierkegaard har meget at sige psykologer, der skal yde hjælpeskunst til det moderne menneskes søgen efter mening, identitet og sig selv i en hyperkompleks verden med krav om kontinuerlig vækst på både samfunds- og individniveau.

”- det at have et Selv, at være et Selv, er den største, den uendelige Indrømmelse, der er gjort Mennesket, men tillige

Man må bestræbe sig på at forsøge at forstå det, den anden forstår, og det er værd at huske på som psykolog

Evighedens Fordring på ham” var den passus, der gjorde et uudsletteligt indtryk på mig. En indrømmelse har noget generøst over sig, og en fordring er ikke til at komme uden om. Den er insisterende. Jeg vidste intuitivt, at jeg måtte vende tilbage til denne insisteren for en grundigere forståelse af et vigtigt budskab.

Jeg har læst *Sygdommen til Døden* igen og igen og opdager på magisk vis noget nyt hver gang – og samtidig har jeg læst flere andre af de Kierkegaardske tekster for at komme til at forstå, hvad det egentlig vil sige at være ”indrømmet et selv”, og hvad ”evighedens fordring” går ud på. I korthed handler det om, at selv et er en gave og en opgave, og at opgaven er en etisk forpligtelse til at blive og være sig selv. Det er dog lettere sagt end gjort. For ingen manual følger med gaven, så man skal selv finde ud af, hvad gaven indeholder – og det gør man i sit konkrete levede liv, hvor man forholder sig til sig selv hvert evige, eneste øjeblik. Pointen hos Kierkegaard er, at opgaven løses, når vi er aktør i vores eget liv. Han kalder det at være ”sin egen ansvarshavende redaktør”.

Sygdommen til døden har givet anledning til, at jeg som psykolog har fået sat ord på mit eget menneskesyn. Kierkegaards tanker er universelle og repræsenterer et grundsyn på mennesket og menneskets erkendelse af verden og af sig selv. Derfor egner de sig godt til at være spejl for læserens egne refleksioner – eksempelvis hvad det vil sige at eksistere som menneske i en verden, vi skal forholde os til. Og de har medvirket til, at jeg har fået klarhed over min egen ”eksistenspsykologi”.

Vi er givet et selv, men er etisk forpligtet på at blive det, der er givet. Det er en kunst, for vi finder først ud af, hvad der er givet, når vi lærer os selv at kende i vores konkrete liv. At blive sig selv er at blive bevidst om, at opgaven er at skulle vælge sig selv. Og det er frihed at vælge sig selv, for ingen andre kan vælge for en. Selvet er så at sige frihed, men frihed er altid under bestemmelsen af mulighed og nødvendighed hos Kierkegaard – så den enkelte skal vælge både sine muligheder og også sine begrænsninger. Det sidste er under pres i det moderne samfund, hvor

vi foregøgles, at alt er muligt. I en tekst spørges der til, om det mulige, når det bliver virkeligt, så egentlig var nødvendigt? I dag gælder det om at være lykkelig og score højest på verdensranglisten over lykkelige folk, men hos Kierkegaard gælder det ikke om at være lykkelig eller om at være noget for den sags skyld. Det gælder om at være sig selv med både sine muligheder og sine begrænsninger. Man kan ikke hitte på sit eget selv, og man kan ikke vælge at blive en anden end sig selv. I øvrigt kan man heller ikke forstå den anden, for hvis man kunne det, skulle man være den anden, og det er man ikke – man er netop sig selv – slet og ret, hverken mere eller mindre eller den bedste udgave af sig selv. Man må bestræbe sig på at forsøge at forstå det, den anden forstår, og det er værd at huske på som psykolog.

Ikke at være sig selv eller at have tabt sig selv er forbundet med fortvivelse, som er en helt normal tilstand af splittelse og tvivl om, hvem man egentlig er, og hvad man kan blive. Fortvivelsen viser sig i form af ydre og indre kendetegn. Ydre tegn er eksempelvis at have travlt og at løbe efter alle muligheder, som spidsborgeren gør det, og indre tegn er angst, desorientering, indesluttethed eller trods. Mistrivsel hos børn og unge, angst og depression kan godt være fortvivelse som beskrevet hos Kierkegaard, men i dag medicineres tilstanden, så den går væk, mens den hos Kierkegaard er en del af den menneskelige eksistens og en tilstand, der hører med til at blive bevidst om sig selv, som forskellig fra alle andre. ”Kend dig selv” er budskabet hos både de gamle grækere og Kierkegaard. Ifølge Kierkegaard er det, fordi det enkelte menneske foruden at være etisk forpligtet over for sig selv også er forpligtet til at elske næsten, hvilket betyder at møde det andet menneske og forudsætte, at kærlighed som noget helt grundlæggende allerede findes i den anden. Kærligheden genkendes i den anden, når man har kærlighed til sig selv. Jeg tilslutter mig budskabet, men gør det, fordi jeg antager, det er medvirkende til at reducere risikoen for at åbne det projektive rum, som altid åbnes, når mennesker mødes. •